

Dove en slechthorende leerlingen vaak ‘tussen wal en schip’

‘Ook deze kinderen hebben recht op inclusief onderwijs’

‘Van speciaal onderwijs naar regulier en dan weer van regulier onderwijs naar speciaal. Veel dove en slechthorende leerlingen wisselen meerdere keren van school. Vaak omdat de school onvoldoende rekening houdt met hun gehoorbeperking of omdat zij onder hun niveau moeten werken. De ontwikkeling van deze groep leerlingen komt hierdoor ernstig in de knel.’

Dit valt te lezen op de website van het College voor de Rechten van de Mens. Vorig jaar werd een onderzoek naar het recht op onderwijs van dove en slechthorende leerlingen in Nederland afgerond. Op basis hiervan en het doel van inclusief onderwijs doet het College aanbevelingen aan de overheid en aan onderwijsinstellingen. In dit artikel vertelt projectleider Charlotte Baarda over de bevindingen uit het onderzoek en gaat zij ook in op mogelijke aanpassingen om de leerlingen op een reguliere school les te laten volgen.”

Sinds 2016 geldt het VN-verdrag handicap in Nederland. Charlotte: “Doel is het bevorderen, beschermen en waarborgen van de rechten van mensen met een beperking. Volgens het verdrag

betekent het recht op onderwijs dat de ontwikkeling van de leerling centraal staat. Het is belangrijk dat er, samen met leerlingen met een beperking, goed gekeken wordt naar wat zij hiervoor nodig hebben.” Scholen zijn verplicht om te onderzoeken of ze redelijke aanpassingen kunnen doen, zodat de leerling de opleiding kan volgen. “Daarnaast moet de overheid zorgen voor een inclusief onderwijssysteem en leerlingen en hun ouders/verzorgers hierbij betrekken. Dove en slechthorende leerlingen moeten zelf mee kunnen denken bij het maken van wetten en beleid over onderwijs.”

Knelpunten

Voor het onderzoek werden in totaal achttien leerlingen ondervraagd. In één-op-één-gesprekken gaven zij aan waar zij in het basis- en voortgezet onderwijs tegenaan lopen. “We vonden het heel belangrijk om het van henzelf te horen”, zegt Charlotte. “Een veelgenoemd knelpunt is het vinden van een passende onderwijsplek. Veel leerlingen volgen onderwijs onder hun niveau of krijgen te weinig ondersteuning. Dit leidt tot veel schoolwisselingen. Problemen die vaak werden genoemd, zijn een-

zaamheid, vermoeidheid en onbegrip van leraren en medeleerlingen.”

‘Niet alleen structurele systeemveranderingen, maar ook kleine aanpassingen op school’

“Ouders konden bij de jongere leerlingen kiezen om bij het interview te zijn en mochten dan ook hun kinderen aanvullen. Wat zien zij als mogelijke oplossingen? Vervolgens hebben we – met de resultaten uit het onderzoek – gesprekken gevoerd met schoolleiders, docenten en ambulante begeleiders. Hen werd gevraagd of ze de uitkomsten van de interviews herkenden en waar zij oplossingen zien. Niet alleen structurele systeemveranderingen, maar ook kleine aanpassingen op school.”

‘Nee, zeker niet!’

Op de vraag of dove en slechthorende leerlingen hun recht op onderwijs al volledig kunnen uitoefenen, is Charlotte heel duidelijk: “Nee, zeker nog niet! Er zijn nog ernstige knelpunten geconstateerd, zoals leerlingen die direct worden geweigerd vanwege hun gehoorbeperking. Dat is discriminatie! Net als het weigeren van een tolk. Anderzijds moet ik wel zeggen dat er ook hoopvolle ontwikkelingen waren. Leerlingen die met kleine aanpassingen goed meekunnen in het regulier onderwijs.”

Vanuit het ministerie van Onderwijs is gereageerd op het onderzoek en de aanbevelingen die het College voor de Rechten van de Mens heeft gedaan. En in de Tweede Kamer is een debat geweest over

COLLEGE VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

Scan de QR code voor de video waarin Dennis Hoogveen in Nederlandse Gebarentaal uitleg geeft over het onderzoek Recht op onderwijs voor dove en slechthorende leerlingen van het College van de Rechten van de Mens

inclusief onderwijs. Het heeft dus wel degelijk de aandacht van de overheid, aldus Charlotte. Het is echter nog te weinig concreet, te vrijblijvend. Er moet worden gezorgd voor betere integratie van het regulier onderwijs, maar ook het huidige Cluster 2-onderwijs kan beter, aldus veel ouders. Tegelijkertijd dient het voor dove en slechthorende leerlingen wel mogelijk te blijven om specialistisch onderwijs te volgen.”

‘Leerlingen die direct worden geweigerd vanwege hun gehoor. Dat is discriminatie!’

Onderwijsminister Dennis Wiersma ondersteunt dit en werkt aan ‘een werkagenda’, met als eindpunt een onderwijssysteem waarin alle kinderen zoveel mogelijk naar dezelfde school gaan. Charlotte: “Leerlingen vertelden dat zij soms op een lager niveau worden geplaatst, omdat ze bij spelling achterlopen, terwijl ze bij wiskunde wel een hoger niveau aankunnen. De overheid moet hiervoor in wet- en regelgeving ruimte bieden voor maatwerk en flexibiliteit.”

Deskundigheid

Waar het regulier én speciaal onderwijs om zit te springen, is deskundigheid. Professionals die weten waar een leerling behoefte aan heeft en hiervoor ook kan zorgen. “Dit geldt natuurlijk ook voor dove en slechthorende leerlingen”, oordeelt Charlotte. “Je moet dan denken aan ambulante begeleiders en NGT-, NmG- en schrijftolken, die bij voorkeur ook

zijn opgeleid om in het onderwijs te werken. Ook de aanwezigheid van docenten die de NGT of het NmG beheersen of zelf doof of slechthorend zijn, kan bijdragen aan een beter onderwijs.”

Wat kan de FOSS doen om het rapport onder de aandacht te houden van alle belanghebbenden en onderwijsinstellingen? Charlotte: “Signalen blijven ophalen bij ouders en leerlingen en deze delen met alle betrokken partijen. Stel dat in de klas een tolk wordt geweigerd, kun je ook bij het College een verzoek indienen voor een zitting, waarbij ouders, kinderen én de school aanwezig zijn. Daarna volgt een oordeel van het College.”

Is er inderdaad sprake van discriminatie, dan wordt er contact gezocht met de betreffende school. “Als blijkt dat zij niet voldoende onderzoek heeft gedaan of een redelijke aanpassing weigert door te voeren, dan vragen we de school dringend om dit alsnog te doen. We kunnen weliswaar geen bindend oordeel geven, maar in het allergrootste deel van de gevallen worden de aanbevelingen uit het oordeel wel doorgevoerd. Mocht dit niet gebeuren, dan kunnen de ouders nog naar de rechter stappen. Dit is echter een grote belasting voor ouders en hopelijk niet nodig.

Stip aan de horizon

Is er door het College een datum bepaald waarop inclusief onderwijs volledig is geregeld en leerlingen met een auditieve beperking op elke willekeurige school terecht kunnen? “Die stip aan de horizon is er wel, maar dit duurt nog wel even”, erkent Charlotte. “Het VN-verdrag handicap hoeft niet in één keer te worden geïmplementeerd, maar er moet wel duidelijke voortgang zijn. Het verdrag zelf geeft geen concrete tijdlijn. De overheid heeft zelf voor de uitvoering van de werkagenda naar in-

clusief onderwijs het eindpunt op 2035 gezet. Maar we willen natuurlijk al wel veel eerder zien wat de tussenstappen zijn.”

10 tips voor leerkrachten

Voor een onderzoek van het College voor de Rechten van de Mens deelden leerlingen de knelpunten die zij in het onderwijs ervaren én mogelijke oplossingen hiervoor:

1. Stel je open en ga het gesprek aan: wat heeft de leerling nodig? De situatie kan ook veranderen dus blijf hierover in gesprek.
2. Praat rustig en duidelijk. Kijk de leerling daarnaast zoveel mogelijk aan en praat niet met je rug naar de klas.
3. Laat de leerling op de plek zitten die hij of zij het fijnst vindt.
4. Probeer de vragen van andere leerlingen eerst te herhalen voordat je antwoord geeft.
5. Laat de leerling foto's maken van de aantekeningen op het bord: dat bespaart energie.
6. Zorg voor voldoende rustmomenten en een aparte ruimte waar de leerling bij kan komen.
7. Deel zoveel mogelijk de huiswerkopdrachten ook schriftelijk (online).
8. Gebruik alleen filmpjes met ondertiteling en zorg voor visuele presentaties.
9. Leg waar nodig aan medeleerlingen uit waarom dove en slechthorende leerlingen bepaalde aanpassingen krijgen.
10. Ga samen met andere leerkrachten en het schoolbestuur aan de slag om de akoestiek in het schoolgebouw te verbeteren